

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نپاشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

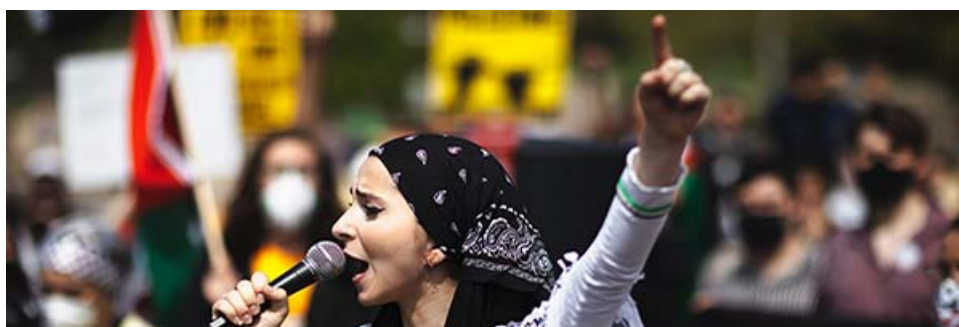
afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

طلیعه حسنی
۱۹ مارچ ۲۰۲۴

نگاهی به نقش زنان در مبارزه و مقاومت حماسی مردم فلسطین

سخن آغازین: "گرنیکا"ی فلسطین

بعد از عملیات طوفان الاقصی در ۷ اکتوبر ۲۰۲۳، دور تازه‌ای از نسل‌کشی، پاکسازی قومی و ویرانگری امپریالیسم و صهیونیسم جهانی به دست اسرائیل علیه مردم و سرزمین فلسطین آغاز شد که اعداد و ارقام مربوط به تلفات انسانی و خسارات مادی، به تنهایی قادر به بیان تمامی ابعاد این شرایط وصف‌ناپذیر هولناک نیستند. نزدیک به ۳۵ هزار کشته^۱ و هزاران نفر مدفون زیر آوارها؛ یتیم شدن ده‌ها هزار کودک؛ زخمی و معلول شدن ده‌ها هزار کودک و بزرگسال؛ ویرانی بیش از ۸۰ درصد ساختمان‌ها، بیمارستان‌ها، درمانگاه‌ها و داروخانه‌ها، مدارس، نانوائی‌ها و تأسیسات آب و برق؛ کوچ اجباری و آواره کردن یک میلیون و ۹۰۰ هزار نفر^۲ زیر برف و باران؛ بمباران چادرهای آوارگان در اردوگاه‌ها و نیز مسیر حرکت آوارگان در حال ترک ناخواسته محل زندگی؛ بستن تمامی راه‌های دسترسی به آب، غذا، دارو و سوخت؛ نداشتن دسترسی به وسایل بهداشتی؛ دستگیری‌های گسترده و شکنجه اسیران؛ تیرباران دسته‌جمعی اسرا حتی در حضور اعضای خانواده آنها؛ عریان کردن کامل گروهی مردان و به نمایش گذاشتن این عمل شنیع به قصد تحقیر و ارباب؛ اشاعه انواع بیماری‌های مسری و مهلک؛ و مرگ‌های رو به افزایش ناشی از گرسنگی و تشنگی و... تصویر به‌شدت فشرده‌ای از وضعیت تکان‌دهنده و طاقت‌فرسائی است که مردم فلسطین به‌ویژه در نوار غزه با آن مواجهند.

بنا بر گزارش‌ها، بیش از ۷۰ درصد کشته‌شدگان و زخمی‌ها، کودکان و زنان، شامل زنان باردار هستند. در گزارش اخیر سازمان ملل، هر ساعت دو مادر در خاک فلسطین کشته می‌شوند و یک میلیون زن و دختر در میان آوارگانند.^۳ به

گزارش منابع دولتی نوار غزه، جان ۶۰ هزار زن باردار به دلیل نبود خدمات درمانی و بهداشتی در خطر است.^۵ زایمان زنان در ویرانه‌های غزه و بریدن بند ناف نوزادان با قطعات فلزی یا قوطی‌های کنسرو؛ جراحی مجروحین حتی کودکان بدون بی‌هوشی؛ به سر بردن بیش از ۸۰۰ هزار فلسطینی در قحطی کامل؛^۶ گوشه دیگری از جنایات هولناکی است که به دست اشغالگران صهیونیست اسرائیل با حمایت همه‌جانبه امپریالیسم جهانی به‌ویژه ایالات متحده در برابر دیدگان حیرت‌زده جهانیان در حال وقوع است.

این جنایات (که به‌درستی جنایت علیه بشریت خوانده می‌شود) و ویرانگری‌هایی که امروز در غزه و کرانه باختری شاهد آنها هستیم، تداوم شدت‌یافته اقدامات استعمارگران، غارتگران، و توسعه‌طلبان آزمندانه امپریالیسم جهانی با نقض علنی همه حقوق بین‌الملل و منشور حقوق بشر علیه مردم فلسطین است که از بیش از یک قرن گذشته با هدف مصادره کامل سرزمین فلسطین علیه ساکنان واقعی آن جریان داشته است. خشونت و اعمال زوری که به‌درستی از ابتدا با مقاومت سرسختانه و حماسی زنان و مردان، پیر و جوان و کودک فلسطینی در شهر و روستا مواجه بوده است. مقاومتی که به قول لیلا خالد از رهبران برجسته جنبش مقاومت فلسطین، در ژن مردم فلسطین است. از این رو، امسال در بزرگداشت ۸ مارس روز جهانی همبستگی زنان، با ادای احترام به خلق شکست‌ناپذیر فلسطین، نگاهی خواهیم داشت بر نقش بی‌بدیل زنان فلسطینی در جنبش مقاومت این سرزمین.

واقعیات عینی

عملیات طوفان الاقصی، که به‌درستی به‌عنوان نقطه عطفی در تغییر معادلات جهانی ارزیابی شده است، همان‌طور که دبیرکل سازمان ملل نیز ناچار به اعتراف آن شد، در خلاء صورت نگرفت. این نقطه عطف تاریخی محصول ادامه روند تاریخی بیش از یک سده سرزمین فلسطین متأثر از مجموعه‌ای از واقعیات عینی است.

— همان واقعیات عینی که پیش از هر چیز، مقاومت و مبارزه مردم فلسطین را علیه استعمارگران بریتانیا، غارتگران و متجاوزان امپریالیستی صهیونیستی تا به امروز تداوم بخشیده‌اند؛

— همان واقعیات عینی که زنان روستائی بی‌سواد فلسطینی را یک قرن پیش به مقاومتی هوشمندانه و جسورانه علیه استعمار بریتانیا رهنمون شدند؛

— همان واقعیات عینی که زنان فلسطینی را با باور به توان تأثیرگذاری خود، در درک اهمیت قدرت توده‌ها، ضرورت ایجاد تشکل‌ها، سازماندهی و بسیج مردم، و نیز آگاهی‌بخشی توده‌های زنان، در جایگاه اولین‌ها در بیش از یک قرن گذشته در منطقه قرار داده‌اند؛

— همان واقعیات عینی که مادرها و مادر بزرگ‌های فلسطینی را در جایگاه بهترین روایان و ناقلان تاریخ و فرهنگ این مردم برای فرزندان و نوه‌های خود نشانده‌اند تا عرق میهن‌دوستی و زیباترین ویژگی‌های عزت و شرف انسانی در دفاع از سرزمین و مقاومت در برابر بی‌عدالتی و ظلم، عشق به هم‌نوع و عشق به آزادی را در وجود کودکان این سرزمین بارور سازند؛

— همان واقعیات عینی که زنان فلسطینی را به شرکت در مبارزات مسلحانه علیه استعمارگران و اشغالگران سوق داده‌اند؛

— همان واقعیات عینی که پدران رزان نجارها^۷ پرستار قهرمان شهید^۸ و عَهْد تمیمی‌ها^۹ دختر جسور و با شهامت فلسطینی را به پشتیبانی افتخارآمیز و تشویق دختران خود جهت قبول مسئولیت و ایفای نقش در جنبش مقاومت فلسطین و دفاع از مرزهای انسانی خود جلب کرده‌اند؛

— همان واقعیات عینی که سبب‌ساز تغییر نگاه مردان عرب نسبت به معضل تجاوز دشمن به زنان و دختران شده‌اند تا این عمل غیرانسانی و شنیع دشمن را نه مایه آبروریزی خانوادگی، بلکه نشانه مقاومت و استواری زنان خود بدانند؛

— همان واقعیات عینی که از دردناک‌ترین دقایق مادران داغدار فلسطینی هنگام آخرین وداع با فرزند، جلوه‌گاهی از شکست‌ناپذیری خلقی را در دیدرس دشمن برمی‌افزاند تا باور به پیروزی او را با چالش مواجه نمایند؛

— همان واقعیات عینی که زنان فلسطینی را با استفاده از باغچه‌های کوچک خانه‌شان در صف اول تحریم‌کنندگان رژیم اشغالگر اسرائیل و غاصبان سرزمین خود قرار داده‌اند؛

— همان واقعیات عینی که برخی از زنان و دختران فلسطینی را برای انتقام از دشمن به عملیات هولناک انتحاری وامی‌دارند؛^۹

— همان واقعیات عینی که فمینیسم غربی و نگاه فمینیستی به جنبش زنان فلسطین را با ورشکستگی مواجه ساخته‌اند؛

— و مهم‌تر از همه، همان واقعیات عینی که زنان فلسطینی را با حضور در رهبری جنبش مقاومت فلسطین به ایفای نقشی انکارناپذیر برای غلبه بر تفرقه میان نیروهای مبارز فلسطینی با تعلقات مذهبی و غیرمذهبی و ایجاد وحدت عمل آنها رهنمون شده‌اند.

درهم‌آمیختگی جنبش زنان فلسطین با مسأله ملی

جنبش زنان فلسطینی از نظر تاریخی همواره به‌طور طبیعی با مسأله ملی فلسطین، یعنی دفاع از سرزمین درهم آمیخته است. از این رو، درک فعالیت آنها، چه اجتماعی و چه سیاسی، تنها در چارچوب مبارزات ملی آنها امکان‌پذیر است. زنان فلسطینی مستقل از مبارزات ملی برای آزادی سرزمین، برای آزادی خود صف‌آرایی جداگانه‌ای نداشته‌اند؛ اما در عمل موفق شده‌اند تا با حضوری فعال و تعیین‌کننده در مبارزه برای رهاسازی سرزمین‌شان از دست اشغالگران، بسیاری از موانع سنت‌گرایانه و محافظه‌کارانه در برابر پیشرفت زنان را از پیش پا بردارند و به جایگاه شایسته و برابر خود در جامعه فلسطینی دست یابند. این جایگاه و اعتماد به نفس آگاهانه زنان فلسطین در انتخاب راه‌ها و شیوه‌های مبارزاتی نتیجه شناخت عمیق آنها از دشمن اصلی و ترفندهای آن است؛ و دشمن اصلی به تأکید لیلا خالد، عضو شورای مرکزی جبهه خلق برای آزادی فلسطین، چیزی جز امپریالیسم و رژیم صهیونیستی اسرائیل نیست. از این رو کارزارهای هدفمند و موزیانه محافل غربی و فمینیستی تحت پوشش دفاع از "حقوق جنسیتی" زنان عرب، همواره با بی‌اعتنایی زنان فلسطینی مواجه بوده است. این بی‌اعتنایی هوشمندانه در نامه اتحادیه عمومی زنان فلسطین در پاسخ به دعوت کارزار حقوق بشر فلسطین برای سخنرانی درباره زنان فلسطین در کنفرانس کپنهاگ در ژوئیه ۱۹۸۰، به روشنی بیان شده است: زنان فلسطینی نیز مانند سایر فلسطینی‌ها از اشغال رنج می‌برند و نمی‌خواهند مورد توجه ویژه قرار گیرند.^{۱۰}

برای ام خلیل ۶۰ ساله که ۴۴ سال پیش با دو پسرش در تبعید و یکی در زندان، و شش بار زندانی شدن خود، یکی از نمادهای سرپیچی از اشغال است، نگرانی اجتماعی و ناسیونالیسم جدائی‌ناپذیرند: "این راهی است برای آزادی سرزمین ما."^{۱۱}

مقاومت زنان روستایی در برابر استعمار انگلیس

پیش از هر چیز باید به یاد داشت که مسأله اصلی و مرکزی و همگانی مردم فلسطین چه در دوران استعمار بریتانیا و چه بعد از ورود اشغالگران صهیونیست تا به امروز، سرزمین بوده است. از این رو، در چندین دهه استعمار بریتانیا در

فلسطین، زنان، به‌ویژه زنان دهقان و اقشار پائینی، همواره در کنار شوهران، پدران و برادرانشان برای دفاع از زمین‌های خود جنگیدند و با شیوه‌های مبتکرانه در برابر استعمارگران ایستادگی کردند.

سه‌م ۶ درصدی جمعیت یهودی در فلسطین در سال ۱۹۱۴، به ۳۰ درصد در سال ۱۹۳۹، افزایش یافت. این تغییر ترکیب جمعیتی که توسط استعمار بریتانیا هدایت می‌شد، مردم فلسطین را با تهدیدی وجودی علیه سرزمین خود مواجه کرد. از این رو، روستائیان و ساکنان حاشیه روستاها بلافاصله با احساس این خطر برای مقاومت علیه آن بسیج شدند. زنان روستائی فلسطین تا آن زمان، در فقری فلج‌کننده، ضمن مراقبت از فرزندان و اداره خانه، با مردان در کار کشاورزی سهیم بودند. اما همین زنان هنگام تشدید خشونت استعمارگران برای تصاحب زمین‌های خود، با شَم طبیعی به‌واسطه وابستگی حیاتی‌شان به کار کشاورزی و محصولات خود، برای حفاظت از خانواده، زمین و روستاهایشان در برابر دشمن به پا خاستند. آنها در مسیرهای روزانه برای تهیه آب، سلاح و آذوقه به مردان در پناهگاه‌ها می‌رساندند؛ اخبار و اطلاعات مربوط به دشمن را در میان رزمندگان و ساکنین نقاط دیگر منتشر می‌کردند و برای حفظ و ایجاد رابطه بین گروه‌های رزمنده تلاش می‌کردند. تعدادی از آنها به‌دلیل قاچاق اسلحه و مواد منفجره و پنهان کردن آنها، به‌دست مأموران انگلیسی دستگیر و زندانی می‌شدند. بسیاری از رزمندگان مقاومت تحت پیگرد مأموران بریتانیائی در شهرها، مدت‌های طولانی با کمک و مراقبت زنان روستائی، در خانه‌های آنها مخفیانه زندگی می‌کردند.

یک نمونه شورانگیز از روحیه مقاومت و هشیاری زنان روستائی به زمانی باز می‌گردد که مأموران انگلیسی برای خلع سلاح روستائیان، به آنها دستور دادند تا سلاح‌هایشان را تسلیم کنند. اما، در موارد بسیاری زنان روستائی مانع از تسلیم سلاح‌ها می‌شدند. در روستائی در حيفا زنان با گفتن اینکه "ما این سلاح‌ها را خاک می‌کنیم تا بیوسند اما تسلیم دشمن نمی‌کنیم"، از مردان خواستند تا سلاح‌هایشان را به آنها بدهند.^{۱۲}

مقاومت زنان در شهرها

به نوشته اِلن فلاشمن در کتاب ملت و زنان "جدید" آن: جنبش زنان فلسطین ۱۹۲۰ - ۱۹۴۸، جنبش زنان در اوایل دهه ۱۹۰۰، با عرضه خدمات خیریه در چارچوب یک سیستم رفاهی ابتدائی در آغاز، به‌تدریج با تبلور امید فلسطینی‌ها برای یک ملت مستقل در دهه ۱۹۱۰، و سپس با تشدید تهاجم صهیونیستی، وجهه سیاسی بیشتری کسب کرد. در این ایام، زنان فلسطینی از طبقات بالا و متوسط که دسترسی بیشتری به آموزش داشتند، با تشویق و حمایت مردان هم‌طبقه خود، به تشکیل سازمان‌های خیریه و مددکاری اجتماعی، مدارس دخترانه، یتیم‌خانه‌ها، مراکز مراقبت از بیماران و ناتوانان، باشگاه‌های ادبی و ورزشی و نیز اتحادیه کارگری زنان دست زدند. تشکیل کنفرانس ۳۰۰ نفره زنان در اورشلیم در ۱۹۲۹، که انجمن زنان عرب بر پایه آن تشکیل شد، رویداد مهمی در شکل‌گیری و سازمان‌یابی جنبش زنان فلسطین محسوب می‌شود. این کنفرانس، با انتخاب کمیته‌ای برای نمایندگی خود بارها از کمیسر عالی انگلیس در فلسطین، خواستار لغو اعلامیه بالفور و پایان دادن به مهاجرت صهیونیست‌ها شد. با تشکیل این کنفرانس، سازماندهی تظاهرات وسیع و اعتراضات عمومی علیه حاکمیت بریتانیا، وجوه تازه و مهمی را به فعالیت‌های پیشین زنان افزود. طرب عبدالهادی، از بنیان‌گذاران انجمن زنان عرب، در یک سخنرانی در آوریل ۱۹۳۳، خطاب به ژنرال آلن‌بی انگلیسی گفت: "خانم‌های عرب از لرد آلن‌بی می‌خواهند تا این را به خاطر بسپارد و به دولت خود بگوید: مادران، دختران، و خواهران قربانیان عرب در اینجا جمع شده‌اند تا جهان را به شهادت خیانت انگلیسی‌ها فرا بخوانند. ما می‌خواهیم تا همه اعراب به خاطر بسپارند که عامل رنج و فلاکت ما، انگلیسی‌ها هستند و آنها باید از این، درس عبرت بگیرند."^{۱۳}

دوران استعمار بریتانیا قرین شورش‌ها و اعتصاب‌های متعددی است که در رهبری آنها، زنان سهم درخوری دارند. تعدادی از زنان در قاجاق اسلحه و مهمات برای نیروهای چریکی فلسطین دست داشتند. اندکی پیش از مبارزات مسلحانه در ۱۹۴۸، زنان در سازمانی به نام زهرات العقوان (گل داودی سمبل آغازی نو)، ضمن ارائه خدمات ارزشمند پزشکی، تهیه غذا، آب و مهمات برای شورشیان، با دستان خود زمین را برای ساختن سنگرها حفر می‌کردند. بسیاری از آنها قهرمانانه در جنگ مسلحانه شرکت جستند. حلوا زیدان که شاهد کشته شدن همسر و پسرش در نبرد با نیروهای صهیونیست بود، خود نیز در ادامه این نبرد کشته شد.^{۱۴}

در پی جنگ ۱۹۴۸ و اخراج بیش از یک میلیون فلسطینی از خانه‌های خود و کشته شدن تعداد زیادی از مردان، زنان فلسطینی اغلب برای اولین بار، برای تأمین معاش خانواده وارد بازار کار شدند. چند سال بعد، زنان برای غلبه بر مشکلات پناهندگان جدید فلسطینی و کمک به آنها، سازمان‌ها و نهادهایی چون پرورشگاه‌ها، خانه‌های رفاه برای کودکان و جوانان، انجمن‌های زنانه برای امور گوناگون مانند حمایت از مجروحان، انجمن اشتغال آوارگان فلسطینی در دمشق، و اتحادیه زنان عرب در لبنان را تشکیل دادند. در سال‌های ۱۹۴۸ - ۱۹۶۷، فعالیت‌های گروهی زنان فلسطین، از جمله زنانی که اعضای خانواده‌شان در زندان‌های اسرائیل بودند، شامل سازماندهی تظاهرات، تحصن‌ها و اعتصابات در شهرها و مناطق مختلف فلسطین اشغالی می‌شد. این تحرکات همواره با یورش مأموران اسرائیلی به کشته و مجروح شدن و دستگیری عده‌ای از آنها منجر می‌شد.

شکست کشورهای عربی در جنگ‌های شش روزه با اسرائیل در ژوئن ۱۹۶۷، موجب روی آوردن جنبش مقاومت فلسطین به فعالیت‌های چریکی مسلحانه شد. در کمتر از یک سال تعداد قابل توجهی از زنان فلسطینی به صفوف چریک‌ها پیوستند. در ژانویه ۱۹۶۸، پنج زن در نابلس به دلیل مقاومت و پناه دادن به اعضای فتح دستگیر شدند و تظاهرات ۳۰۰ زن فلسطینی در اعتراض به رژه نظامی اسرائیل در بیت‌المقدس، با یورش سربازان اسرائیلی به زخمی و دستگیر شدن تعدادی از آنها انجامید.

در ژانویه ۱۹۶۹، تعداد زیادی از زنان با تحصن در مقابل زندان‌ها و بازداشتگاه‌های اسرائیل، خواستار آزادی شوهران، برادران و پسران زندانی خود شدند. این بار نیز یورش پلیس تعدادی زخمی و کشته از زنان بر جای گذاشت. کشته شدن ۶۵ زن بین سال‌های ۱۹۶۷ تا ۱۹۷۰ تنها در منطقه غزه، نشان‌دهنده میزان مشارکت زنان در مقاومت علیه اشغال و اشغالگری است.

دختران نوجوان و دانش‌آموز نیز هرگز از میدان مقاومت دور نبوده‌اند. نیویورک تایمز در ۳ فوریه ۱۹۶۹ از تظاهراتی گزارش داد که طی آن مأموران اسرائیلی بین ۲ تا ۳ هزار دانش‌آموز را از مدارس مختلف دخترانه دستگیر کردند. بنا بر این گزارش، دختران با پرتاب سنگ و بستن خیابان‌ها، ترافیک را متوقف کردند. ما همه فدائی هستیم، یکی از شعارهای دانش‌آموزان تظاهرکننده بود. در همین سال‌ها، در یک بازه زمانی بیش از ۵۰۰ زندانی سیاسی ۱۴ - ۱۶ ساله تنها در زندان زنان نابلس بودند.^{۱۴}

اتل مانین، نویسنده انگلیسی، در مقاله‌ای پیرامون مقاومت زنان فلسطینی در برابر اشغالگری اسرائیل، در مارس ۱۹۶۹ نوشت:

"هرکس که هنوز معتقد است زن عرب عقب‌مانده و ترسو است، حتماً باید از گزارش‌های ماه‌های اول سال جاری بی‌خبر مانده باشد. اشغال باعث مقاومت می‌شود و زنان و دختران عرب به شکل فزاینده‌ای راهی برای اعتراض به سرکوب خشونت‌بار دشمن و امتناع از همکاری با آن خواهند یافت. و این، برخلاف تصور عمومی، قطعاً از روحیه قوی و اعتماد به نفس بالای "زن عرب" هم به لحاظ جسمی هم به لحاظ شجاعت اخلاقی آن سرچشمه می‌گیرد."^{۱۴}

زنان فلسطین در انتفاضه

انفجار انتفاضه (قیام برای بازگشت) در ۸ دسامبر ۱۹۸۷، بسیج جبهه متحدی در سراسر جامعه مدنی فلسطین بود که شوک غیرمنتظره‌ای بر اسرائیل وارد کرد. این شوک با سرکوب فوری و وحشیانه اسرائیل پاسخ داده شد. در نتیجه این سرکوب بیش از ۱۳۰۰ نفر کشته و ده‌ها هزار نفر مجروح و دستگیر شدند. دستگیری‌های گسترده، تبعید و کشتار دسته‌جمعی مردان فلسطینی به‌ویژه از میان رهبران انتفاضه، موجب بروز خلأی در رهبری این قیام شد. اما ورود قدرتمند، مصمم و مسئولانه زنان برای ادامه رهبری انتفاضه اول که تا سال ۱۹۹۲ ادامه یافت، به سرعت این خلأ را پر کرد. نقش بارز زنان در انتفاضه چنان چشمگیر بود که بنا بر آمارها، حدود ۳۰ درصد کشته‌شدگان و مجروحان و نیز حدود نیمی از اسرا در زندان‌های اسرائیل در این سال‌ها زنان بودند.^{۱۵}

نایلا آئیش از اعضای جبهه دموکراتیک برای آزادی فلسطین در فیلم مستند نایلا و قیام به کارگردانی فیلمساز برزیلی جولیا باچا، درباره انتفاضه اول می‌گوید: در زندان بودم که قدرت باورنکردنی همبستگی زنانه را آموختم. یکی از همبندی‌های من این همبستگی را به طناب حمایت در کوهنوردی تشبیه می‌کرد که می‌توانیم با کمک آن، انسانیت خود را حفظ کنیم. بعد از آزادی‌ام از زندان، من و زنان دیگر این "طناب" را برای تحکیم ستون فقرات انتفاضه گسترش دادیم. همه جناح‌های عمده فلسطینی با تشکیل کمیته‌های زنان، فعالیت‌های سیاسی خود را زیر پوشش آموزش‌های خانهداری انجام می‌دادند. تحت رهبری انتفاضه توسط همین کمیته‌ها، زنان بی‌شماری با همکاری رهبری متحد ملی به قیام مردمی پیوستند. زنان همراه با سازماندهی اعتصابات مدنی در سرتاسر سرزمین‌های اشغالی، برای حفظ و تحقق ایده یک کشور مستقل فلسطینی مبارزه می‌کردند. این کمیته‌ها تیم‌های پزشکی برای ارائه مراقبت‌های بهداشتی و نیز آموزش امور پزشکی به زنان، اولین تحریم گسترده محصولات اسرائیلی، و ایجاد تعاونی‌های کشاورزی را سازماندهی کردند.^{۱۶}

فره کوتینه، بنیان‌گذار مفتاح ۴۸ برای بازگشت ۴/۷ میلیون آواره فلسطینی، می‌نویسد: بایکوت اسرائیل و امتناع از پرداخت مالیات تحمیلی در دستورکار این دوره اعتصابات گسترده سیاسی قرار داشت. قوانین نظامی اشغالگران، کشت میوه و سبزیجات توسط فلسطینیان را حتی برای مصرف شخصی ممنوع کرد. به این دلیل مردم ما بالاجبار به کالاها و محصولات اسرائیل وابسته بودند. در پاسخ به این ممنوعیت، تحریم کالاهای اسرائیلی توسط زنان فلسطین به‌اجرا درآمد. آنها دهه‌ها پیش از آغاز جنبش مردمی بی‌دی‌اس (بایکوت، عدم سرمایه‌گذاری و تحریم)، اولین بایکوت جمعی علیه اسرائیل را به راه انداختند و برخلاف قوانین محدودکننده اسرائیل، به زنان آموزش دادند تا مواد غذایی مورد نیازشان را در باغچه‌های حیاط خانه بکارند و تعاونی‌های کشاورزی را تشکیل دهند.

کوتینه اضافه می‌کند: زمانی که اسرائیل مدارس و دانشگاه‌های فلسطین را برای تضعیف بسیج سیاسی جوانان بست، زنان فلسطینی با سازماندهی کلاس‌های آموزشی به تدریس در زیرزمین‌ها و ساختمان‌های متروک پرداختند.^{۱۷} نایلا آئیش تأکید می‌کند: در واقع برای رسیدگی به هر مشکلی که در سطح دولتی پیش می‌آمد، کمیته‌های محلی ایجاد می‌کردیم. انتفاضه فراتر از یک انقلاب سیاسی، یک انقلاب اجتماعی را میان زنان برانگیخت. نسلی از زنان، هم‌زمان با فاصله گرفتن از "الگوی سنتی" خود، چگونه مستقل بودن را نیز یاد می‌گرفتند. چهره جدید مقاومت فلسطین دیگر ساف (سازمان آزادیبخش فلسطین) تبعیدی در تونس نبود، بلکه جنبشی توده‌ای تحت رهبری زنان بود. آنها اطمینان داشتند که انتفاضه موفق خواهد شد و مخالفت مستمر توده‌ای با اشغالگری، اسرائیل را مجبور به عقب‌نشینی خواهد کرد.^{۱۸}

امضای توافق اسلو توسط ساف و تشکیل حکومت خودگردان، برای مدتی موجب تضعیف مبارزه متشکل زنان شد. در انتفاضه دوم که از ۲۸ سپتامبر ۲۰۰۰ شروع شد، زنان فلسطینی با رساندن خود از پشت جبهه به خط مقدم مبارزه، به رویائی چهره به چهره با اشغالگران نیز خطر کردند. آنها در تیررس سربازان اسرائیلی با سنگ‌های آتشین تانک‌های دشمن را هدف قرار می‌دادند. در سال ۲۰۰۵، در غزه و کرانه باختری ۹۶ زن کشته شدند. متحد کردن تلاش‌ها و همسو کردن فعالیت‌های گوناگون برای پرهیز از اختلاف‌های سیاسی میان سازمان‌های بزرگ و رجحان کیفیت بر کمیت هنگام ایجاد نهادها و تشکلهای مختلف، بخشی از رویکرد زنان در این دوران بود.^{۱۵}

مقاومت زنان در زندان‌های اسرائیل

اکثریت قریب به اتفاق مردان و زنان، حتی کودکان فلسطینی که به اسارت در زندان‌های اسرائیل گرفتار می‌شوند، مورد بدترین شکنجه‌های جسمی، روحی و روانی قرار می‌گیرند. اما شنیع‌ترین انواع شکنجه که برای شکستن روحی زندانی و وادار کردن او به همکاری به کار می‌رود، تجاوز جنسی است. این نوع شکنجه به‌ویژه در یک جامعه سنتی می‌تواند پیامدهائی بس طولانی‌تر و دشوارتر از دوران زندان داشته باشد.

مانیتور یورومد در ۱۷ دسامبر ۲۰۲۳ گزارش داد، بنا بر اظهارات شاهدان، زنان زندانی به تجاوز جنسی تهدید می‌شوند و مردان فلسطینی، از جمله کودکان دهساله و افراد مسن بالای ۷۰ سال را با زور وادار می‌کنند تا لباس‌های خود را به‌جز لباس‌های زیر درآورند و به شکلی تحقیرآمیز در مقابل زنان بازداشت شده در استادیوم بایستند. ارتش اسرائیل عامدانه فیلم‌ها و عکس‌های تکان‌دهنده آنها را منتشر می‌کند تا تحقیر و توهین به زندانیان فلسطینی – اعم از غیرنظامیان زن و مرد – را به نمایش بگذارد. این تلاشی برای غیرانسانی نشان دادن فلسطینی‌ها و سلب حیثیت آنهاست.^{۱۸}

تجاوز جنسی به‌عنوان یک سلاح مهم جنگی با هدف مطیع ساختن زنان و ایجاد ترس در جامعه بزرگتر به کار گرفته می‌شود. دکتر آزاده ثبوت، پژوهشگر عدالت انتقالی و مطالعات صلح، پیرامون تجاوز به زنان در زندان‌های اسرائیل و تغییر رویکرد جامعه فلسطین با این معضل، توضیحات قابل تأملی ارائه می‌دهد. در پروژه دو ساله نسل‌کشی در فلسطین بین سال‌های ۱۹۴۶ - ۱۹۴۷، مقاومت ساکنان برای ماندن در خانه و روستای خود به کشته شدن مردان و تجاوز به زنان آنها می‌انجامید. در چنین جو وحشتی مردان فلسطین ترجیح می‌دادند خانه و روستای خود را ترک کنند تا شاهد تجاوز به زنان خود نباشند. در آن سال‌ها به روایت یک زن مبارز فلسطینی، دفاع از زنان و دختران در مقابل متجاوزین، به کابوسی برای مردان تبدیل شده بود. مردها، حتی رهبران مبارزات، به‌طرز بیمارگونه‌ای نگران دفاع از حیثیت زنان در مقابل اسرائیلی‌ها بودند؛ اما پس از مدتی دریافتند، ادامه این واکنش به آنچه دشمن برای وادار کردن مردم فلسطین به تسلیم و دست شستن آنها از آرمان و حقوق‌شان انجام می‌دهد، افتادن در همان دامی است که هدف نهائی دشمن است.

تجاوز به زنان فلسطینی از جمله در زندان‌ها و شکنجه‌گاه‌های اسرائیل، گذشته از آزار، اذیت، تحقیر و توهین به آنها، روشی برای وادار کردن زنان یا مردان خانواده‌شان برای همکاری با دستگاه‌های امنیتی نظامی اسرائیل طی تمامی این سال‌ها تا به امروز بوده است. بنابراین تجاوز نظامیان یا زندانبانان اسرائیلی به زن فلسطینی، نشان‌دهنده مقاومت و ایمان آن زن به آرمان خود و هموطنانش است. قبول و درک فزاینده این ارزیابی میان مردان فلسطینی که تجاوز نه به معنای از دست رفتن آبرو و حیثیت بلکه نشانه‌ای از مقاومت زنان در مقابل دشمن است، موجب شد تا ضمن همدلی با زنان قربانی و حمایت از آنها، در خانه‌های خود بمانند و به مقاومت برای حفظ سرزمین‌شان در برابر دشمن ادامه دهند.

اگر تا پیش از دهه شصت میلادی زنی که مورد تجاوز قرار می‌گرفت، نشانه‌ای از شکست و لک‌دار شدن حیثیت خانواده فلسطینی بود، در تعریف جدید نماد صمود یعنی همان مقاومت و پایداری بود. زنان مورد تجاوز قرار گرفته نماد زنانی بودند که در برابر حمله دشمن مقاومت کرده‌اند. در ستایش این مقاومت زنان است که ادوار سعید در کتاب فراتر از واپسین آسمان می‌گوید: تا زمانی که گفته‌های زنان را آگاهانه و عمیق درک نکنیم، تجربه غصب خاک فلسطین توسط صهیونیست‌ها را به تمام و کمال درک نخواهیم کرد.^{۱۲}

سخن پایانی: حماسه‌ای که همچنان جاری است

داستان رنج و رزم و مقاومت زنان فلسطین، به‌شدت با تلاش‌های مذبوحانه هدفمند و نژادپرستانه غرب در تضاد است. تلاش‌هایی که با تکیه بر هذیان‌های فمینیستی، نقش‌آفرینی حماسی زنان در جنبش شکست‌ناپذیر مقاومت فلسطین را از افکار عمومی جهان پنهان می‌سازند. داستان زنان فلسطین، داستان مقاومت شورانگیزی است که با استواری و تسلیم‌ناپذیری، امید بازگشت به سرزمین فلسطین را نسل اندر نسل زنده نگاه داشته است.

داستان زنان اهل بقعه الغریبیه در سال ۱۹۳۶، که با یورش به زندان استعمارگران بریتانیایی، موفق به آزاد کردن همه اسیران و پایان دادن به ممنوعیت تردد اجباری در روستاها شدند؛

داستان زنانی که در حبس خانگی تحت کنترل نیروهای اسرائیلی، نان می‌پختند؛ خبرنامه‌ها برای سازماندهی تظاهرات و اعتراضات بعدی را داخل نان‌ها جاسازی می‌کردند و این "نان‌ها، با کمک مادرانی که نوزادان خود را به پشت بسته بودند، در روستاها، شهرها و اردوگاه‌های آوارگان فلسطینی پنهان از چشم دشمنان توزیع می‌شدند؛^{۱۷}

داستان زنانی چون مادر ابراهیم نابلسی، از اعضای گردان‌های شهدای الاقصی (شاخه نظامی جنبش فتح)، که یک سال پیش در مراسم تشییع پیکر پسرش هل می‌کشید و با آوازی بی‌تزلزل می‌گفت: "ابراهیم نمرده است، امروز اینجا صد ابراهیم داریم. همه شما فرزندان من و ابراهیم من هستید...."^{۱۸}

دکتر آزاده ثبوت تصریح می‌کند: این جزئی از فرهنگ مقاومت مردم فلسطین است. هبا زقوت زن هنرمند نقاش فلسطینی که در بمباران‌های اخیر اسرائیل همراه دو فرزندش کشته شد، درباره این فرهنگ نوشته بود: ما همیشه گریانیم، زیرا می‌دانیم که آن لحظه فرا خواهد رسید، لحظه‌ای که باید با خیانت به غم خود به‌جای سوگواری شادی کنیم. این قاتلان عزیزان ما هستند که چنین انتخاب دشواری را بر ما تحمیل می‌کنند. ما با صدای بلند شادی می‌کنیم تا حتی یک لحظه به دشمنان اجازه این توهم را ندهیم که ما را شکست داده‌اند. اگر زنده باشیم، در روز آزادی گریه‌ها خواهیم کرد و برای کسانی که در تشییع پیکرشان مجبور به شادی شدید، با شکوه و افتخار سوگواری خواهیم نمود.^{۱۲}

همه آنچه در این سطور آمده است، تنها تصویر بسیار کوچکی از مبارزات زنان فلسطین است که با آگاهی و شناخت عمیق از دشمن، شجاعت و فداکاری، عزم و اراده خلل‌ناپذیر، تسلیم‌ناپذیری و ایمان، حماسه‌ای با شکوه را در تاریخ مبارزات رهائی‌بخش ضد استعماری و ضد امپریالیستی خلق‌های سراسر جهان رقم زده‌اند. حماسه‌ای که تا امروز در ویرانه‌های غرقه در خون غزه و کرانه باختری با سلحشوری و مقاومت سرسختانه مردان و زنان و کودکان فلسطینی در برابر اوج بربریت و توحش امپریالیستی و صهیونیستی همچنان جاری است و به گفته بسیاری از ناظران، واژه‌ها در ادبیات کنونی جهان قادر به وصف آن نیستند. حماسه‌ای که اپیزودهای بی‌شمار درس‌آموزی برای تمام زنان و مردان آزادی‌خواه و عدالت‌جو در گوشه گوشه جهان دارد. و بی‌تردید درس‌آموزترین اپیزود آن، اتحاد عمل همه نیروهائی است که به آرمانی مشترک برای ایجاد جهانی در صلح و عدالت باور دارند.

درد بر خلق شکست‌ناپذیر فلسطین! درد بر زنان قهرمان نقش‌آفرین فلسطین!

توضیحات و برخی از منابع:

۱. گرنیکا، تابلوی مشهور پابلو پیکاسو تحت تأثیر بمباران دهکده گرنیکا توسط بمبافکن‌های المان نازی در ۲۶ آوریل ۱۹۳۷، در جنگ داخلی اسپانیا.

۲. خبرگزاری مهر به نقل از المیادین: گزارش ناظر حقوق بشر اروپا - مدیترانه، ۱۶ بهمن ۱۴۰۲.

۳&۴. <https://amarfact.com/analysis/statistics - palestine - israel/>

۵. تابناک، ۱۵ بهمن ۱۴۰۲.

۶. قحطی کامل، خبرگزاری آناتولی، ۴ فوریه ۲۰۲۴:

<https://www.aa.com.tr/en/middle - east/gazans - have - very - limited - access - to - clean - water - amid - israeli - onslaught - un - agency/۳۱۲۷۶۰۴>

۷. رزان نجار، پرستار قهرمان فلسطینی در راهپیمایی بازگشت فلسطینیان در آوریل ۲۰۱۸، هنگام کمک به هموطنان مجروحش مورد هدف تکتیراندازان اسرائیلی قرار گرفت و کشته شد. پدر او کمی پیش از این گفته بود: "من به دخترم افتخار می‌کنم. او از فرزندان کشور ما مراقبت می‌کند."

۸. عهد تمیمی، در دسامبر ۲۰۱۷، دختر ۱۶ ساله‌ای بود که به یک سرباز اسرائیلی به‌دلیل آزار و اذیت برادرش سیلی زد. او دستگیر و زندانی شد. عهد که بعداً نیز بارها زندانی شده است، یکی از چهره‌های شناخته شده زنان فلسطین در جهان است. پدر عهد، نیز که خود بارها در زندان‌های اسرائیل بوده، در سال ۲۰۱۹ به رُز پچسکی نویسنده کتاب "سرزمینی با مردم" با اشاره به دخترش گفت: "تنها روی او تمرکز نکن. همه زن‌های ما این‌طور هستند! زنان قهرمان هستند. آنها می‌ایستند و می‌جنگند."

<https://monthlyreview.org/press/colonial - dreams - racist - nightmares - liberated - futures - excerpted - introduction - to - a - land - with - a - people/>

۹. برای نمونه، در ۴ اکتوبر ۲۰۰۳ رخ داد، حنادی تیسیر جرادات که در اوایل تابستان شاهد کشته شدن برادر و پسر عمویش در ورودی خانه‌شان در جنین بود، با منفجر کردن خود در رستورانی در حیفا در اسرائیل دست کم ۱۹ نفر را کشت.

۱۰&۱۱. Encounters with Palestinian Women under Occupation. Rosemary Sayigh, Journal of Palestine Studies, Summer ۱۹۸۱

۱۲. دکتر آزاده ثبوت در سومین نشست مجازی رادیو مردم نگار: خوانشی فمینیستی از صد سال مبارزه ضد استعماری در فلسطین

https://youtu.be/gK_ bKdi uA?si=ievrMEOxDBCwiA_g

۱۳. Palestinian Women Fighting Two Battles, Susan Muaddi Darraj. Monthly Review, May ۲۰۰۴

۱۴. The Struggle of Palestinian Women, Palestine National Assembly Research Center , Palestine Liberation Organization, Beirut - September ۱۹۷۵.

https://www.freedomarchives.org/Documents/Finder/DOC۱۲_scans/۱۲.struggle.palestinian.women.۱۹۷۵

۱۵. نقش و جایگاه زنان در نهضت فلسطین. فصلنامه علمی پژوهشی زن و فرهنگ، سال چهارم. شماره سیزدهم، پائیز ۱۳۹۱.

۱۶. Naila and the Uprising: Women of the First Intifada. Khelil Bouarrouj. palestine - studies.org, January ۲۱ ۲۰۱۸

۱۷. The New Arab, ۰۸ Mar, ۲۰۲۳, <https://www.newarab.com/opinion/iwd - remembering - palestinian - womens - resistance>

۱۸. زنان در زندان‌های اسرائیل. مجله هفته، ۱۶ دی ۱۴۰۲.

۱۹. <https://www.iribnews.ir/fa/news/۳۵۳۶۸۸۴>. مادر - شهید - ابراهیم - النابلسی - پسر - پیروز - شد

منبع: دانش و امید، شماره ۲۲، اسفند - حوت - ۱۴۰۲